

Går det att restaurera ålgräsängar?

I Sverige finns en lång tradition av att restaurera sjöar och vattendrag för att påskynda naturlig återhämtning efter en miljöstörning. Men när det gäller marina habitat är erfarenhet av restaurering förvånansvärt liten. I flera andra länder har man sedan länge framgångsrikt restaurerat sjögräshabitat genom transplantering. När åtgärder mot övergödning och andra hot mot den marina miljön börjat ge effekt skulle transplantering av ålgräs kunna bli en viktig metod för att restaurera svenska ålgräsängar och återskapa förlorad biodiversitet och viktiga ekosystemfunktioner.

Ålgräs, eller bandtång som det också kallas, är det dominerande sjögräset i Sverige och utgör basen för mycket artrika miljöer med hög produktion av växter och djur. Ålgräsängar stabiliserar sedimentet där de växer och fungerar som viktiga uppväxthabitat för flera kommersiella arter, bland annat torsk, och de förser på så vis människan med flera viktiga ekosystemtjänster.

Naturlig återhämtning långsam

Ålgräsängar är idag hotade ekosystem vars utbredning har minskat dramatiskt över norra halvklotet de senaste 30 åren. I Bohuslän på västkusten har utbredningen av ålgräs minskat med över 50 procent sedan 1980-talet. En huvudorsak till förlusten tros vara övergödning. Ålgräs är anpassade för levnadsbetingelser i klara och näringsfattiga hav och konkurreras ut av snabbväxande alger vid höga halter av närsalter i vattnet. Trots att stora insatser genomförts för att minska tillförseln av näring till havsområdena runt Sverige, har man dessvärre inte kunnat se någon återhämtning av ålgräs.

Ålgräsäng *Zostera marina* från Gullmarsfjorden i Bohuslän. På bilden syns också havsanemonen *Sargatiogeton viduatus* som är en av många arter som nästan uteslutande hittas i ålgräsängar.

Foto: Per Moksnes

På grund av att ålgräset växer långsamt och har en kort spridningsförmåga med frön har arten begränsade möjligheter att naturligt återetablera sig över större områden även när vattenmiljön förbättras. Storskalig restaurering av ålgräsbestånd genom att transplantera levande ålgräs skulle kunna vara en effektiv metod att skynda på eller möjliggöra en återkolonisering.

Frön eller plantor

Tranplantering av ålgräs har använts som en metod att restaurera skadade eller förlorade ålgräshabitat i bland annat USA i över 50 år och anses idag vara en väl fungerande restaureringsmetod under förutsättning att lokal och metod för restaureringen noggrant utvärderas. En rad olika transplanteringsmetoder har använts där ålgräset antingen planteras tillsammans med sediment med hjälp av redskap, eller för hand ett skott i taget, eller genom att stora områden sås med ålgräsfrön.

Lokala förhållanden i tidvatten, vågexponering och förekomst av grävande djur kan vara saker som avgör vilken metod som är mest lämplig. Många restaureringsförsök har misslyckats på grund av att felaktiga lokaler valts för plantering, där ljusstillgång eller andra faktorer inte tillåtit tillväxt av ålgräs. Eftersom restaurering är mycket kostsam är det viktigt att miljöförhållanden och olika planteringsmetoder noga undersöks innan restaurering påbörjas.

Fortfarande obeprövat

Idag har inga kända försök gjorts med att restaurera sjögräsängar med hjälp av transplantering i Sverige. Ålgräs-transplantering skulle kunna bli en framgångsrik metod att restaurera förlorade bestånd av ålgräs på platser där de tidigare växt i Sverige. På så vis skulle förlorad biodiversitet och viktiga uppväxthabitat kunna återskapas för bland annat torsk. Idag finns väl beprövade och vetenskapligt granskade metoder för ålgräsrestaurering att tillgå. Det behövs dock nya studier för att bedöma om de miljöförhållanden som råder skulle tillåta tillväxt av ålgräsbestånd som försvunnit i till exempel Bohuslän, eller vilka metoder som är lämpliga för svenska förhållanden.

TEXT Per Moksnes, Institutionen för marin ekologi, Göteborgs universitet.

KONTAKT per.moksnes@marecol.gu.se